

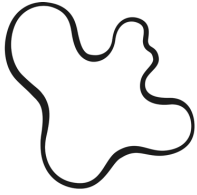
ALVAR AALTO

Rakennusvalvojen, -tutkijoiden ja kaavoittajien tapaaminen Helsingissä 16.11.2017

Alvar Aalto -kaupunkiverkoston ensimmäinen, rakennusperinnön parissa työskentelevien asiantuntijoiden tapaaminen järjestettiin Alvar Aallon ateljeessa, Helsingin Munkkiniemessä 16.11.2017. Kuulaana marraskuun päivänä paikalle saapui parikymmentä rakennusvalvojaa, -tutkijaa ja -kaavoittajaa eri puolilta Suomea. Ennen tapaamista oli mahdollisuus tutustua Alvar Aallon kotitaloon (1936), jota esitteli Alvar Aalto -säätiön arkkitehti Jonas Malmberg.

Tilaisuuden avasi **Alvar Aalto -säätiön johtaja, arkkitehti Tommi Lindh** toivottamalla osallistujat tervetulleiksi ja kertomalla lyhyesti Alvar Aalto -kaupunkiverkoston uusimmat kuulumiset. Verkosto muodostuu tällä hetkellä neljästätoista suomalaisesta kaupungista ja tavoitteena on laajentua edelleen kansainväliseksi alan toimijaksi. Lindhin mukaan hyvin käynnistyneen verkoston tärkeimpiä tehtäviä on työskennellä sen eteen, että Alvar Aallon teokset saadaan säilymään parhaalla mahdollisella tavalla myös tuleville sukupolville. Aallon tuotanto on kivijalka ja yhdistävä tekijä, jonka ympärille verkoston toiminta (rakennusperintö, arkkitehtuurimatkailu, kulttuuriperintökasvatus jne.) rakentuu. Tiiviissä valtakunnallisessa – ja tulevaisuudessa myös kansainvälisessä – yhteistyössä voidaan vaikuttaa siihen, kuinka Aallon rakennuksia kohdellaan, suojellaan ja korjataan. Yhdessä voidaan myös pohtia kysymyksiä ja ongelmia, joita kaupungit ovat kukin tahollaan aiemmin itsenäisesti ratkaisseet sekä jakaa arvokasta tietoa mm. uusimmista eurooppalaisista rakennusstandardeista ja muista hyviksi havaituista käytänteistä.

ALVAR AALTO

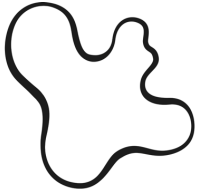
Iltapäivän ohjelmistossa oli puheenvuoroja neljän eri kaupungin rakennusperintötyöstä Aalto-kohteiden parissa. Päivän viimeisenä puheenvuorona kuultiin valmisteilla olevista painovoimaisen ilmanvaihdon ohjaushankkeista. Tilaisuuden loppuun oli varattu aikaa keskustelulle, jonka jälkeen arkkitehti Jonas Malmborg johdatti vieraat tutustumaan Alvar Aallon ateljeen (1955) arkkitehtuuriin ja rakennuksen käyttöhistoriaan.

Kaupunkikuva-arkkitehti Vesa Kantokoski toi terveiset Jyväskylästä, jossa on kaikkiaan 27 Aallon suunnittelemaa rakennusta. Yksi ajankohtaisimmista kohteista on asemakaavalla suojeltu *Säynätsalon kunnantalo* (valm.1952). Kaupungin omistuksessa olevaan, tyhjilleen jääneeseen rakennukseen on suunnitteilla uutta käyttöä, kuten arkkitehtuuri- ja muotoiluresidenssitoimintaa. Kohteessa joudutaan miettimään kaupungin rakennusvalvonnan näkökulmasta mm. sitä, missä kulkevat suojelun ja lupamenettelyn rajat ja kuinka viereen suunnitellut uudisrakennukset toteutetaan. Jyväskylän keskustassa sijaitseva *Valtiontalo* (ent. *Suojeluskuntatalo*, valm.1929) on vaihtanut pitkän myyntiprosessiin jälkeen omistajaa. Naapuritonteille rakennettujen uudisrakennusten perustustyöt aiheuttivat 1990-luvulla rakennukseen useita halkeamia ja sortumavaarassa oleva rakennus on nyt tuettu terästangoin ja -vaijerein. Uusi omistaja on velvoitettu kunnostamaan rakennus (johon on tulossa myös käyttötarkoituksen muutos) ja toteuttamaan vieressä sijaitsevalle tyhjälle tontille uusi liike- ja asuinkerrostalo.

Yhtenä viimeisimmistä peruskorjaushankkeista on tänä syksynä valmistunut, *Jyväskylän yliopiston* 1950–70-luvuilla suunniteltujen rakennusten *kampuskokonaisuus*, joka sijoittuu rakennushistoriallisesti arvokkaalle Seminaarinmäen alueelle. Vuosikymmeniä kovassa käytössä olleita rakennuksia ovat seuranneet korjaukset toisensa perään. Erityisen haastava ja pitkä korjausprosessi nähtiin yliopiston päärakennuksella, jossa esim. aulan lattioihin ja juhlasalin sisäkattoon haettiin myös ns. ”täsmärakennuslupia”. Puurakenteinen asuintalo *Casa Laurén* (valm. 1928) on myös omistajanvaihdoksen myötä korjausten edessä – rakennukseen on suunnitteilla useampia myytäviä asuntoja. Edellytyksenä on, että alkuperäisten suunnitelmien kaltaiset ratkaisut palautetaan tai säilytetään.

Keski-Suomen museon (valm. 1961, laajennusosa v. 1991) peruskorjaushanke on käynnistynyt. Erinomaisen huolellisesti toteutetun lupahakemuksen myötä korjauksen toteuttajaksi on valittu arkkitehtitoimisto A-konsultit Oy. *Jyväskylän hallintokorttelissa* (rak. 1964–82) sijaitsevan *Rakentajatalon* (valm.1978) korjausten suunnittelu- ja lupaprosessi hämmöittää lähitulevaisuudessa. Rakennuksessa ilmenneiden sisäilmaongelmien vuoksi kohdetta on korjattu kertaalleen jo 2000-luvun alussa ja nyt osassa rakennusta tähdätään nykyaikaiset vaatimukset täyttävään tehokkaaseen avokonttoritilaan.

Seinäjoen kaupunginarkkitehti Jussi Aittoniemi loi katsauksen kaupungissa meneillään olevaan *hallinto- ja kulttuurikeskuksen* (1955–87) peruskorjaukseen rakennuttajan näkökulmasta. Kokonaisuuteen kuuluva *kirjasto* (valm. 1965) peruskorjattiin uuden kirjastorakennus Apilan rakentamisen yhteydessä v. 2013–15. *Kaupungintalon* (valm. 1962) parhaillaan työn alla oleva korjaushanke on vaiheistettu kahteen osaan, jossa vuosina 2016–17 toteutetaan vesikatkon ja ullakon korjaukset sekä seuraavassa vaiheessa sisätilojen kunnostustyöt (korjausten pääsuunnittelijana arkkitehti Tapani Mustonen). Edellistä rakennustaiteellisesti ja -teknisesti vaatimattomamman *virastotalon* (valm.1968) korjaukset tullaan toteuttamaan samalla tarkkuudella

ALVAR AALTO

kuin muidenkin kohteiden (suunnittelusta vastaa Arkkitehtuuri- ja muotoilutoimisto Talli). Lisäksi Aalto-keskukseen kuuluvan *teatterin* (valm. 1987) näyttämötekniikan parannushanke on edessäpäin.

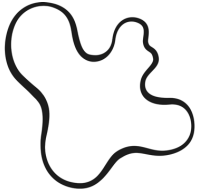
Seinäjoen hallinto- ja kulttuurikeskuksen korjausten suunnittelussa määritellään korjausten keskeiset lähtökohdat ja erityiset huomion kohteet. Rakennuttamisessa ja toteutuksessa tavoitellaan rakennusteknisesti laadukasta ja kustannustehokasta lopputulosta. Tähän tähdätään varaamalla suunnitteluun riittävästi aikaa, yhdistämällä omajohtoista työtä ja urakointia sekä säilyttämällä toteutuksessa kriittinen ote – ehjää ei ryhdytä korjaamaan.

Arkkitehti Mikko Lindqvist Helsingin kaupunginmuseosta tarjosi katsauksen Helsingin Aalto-kohteisiin ja kertoi antikvaarisen vastuun jakautumisesta kaupunginmuseon ja Museoviraston kesken. Samalla kuultiin kuinka asemakaavan suojelumerkinnot kohdistuvat rakennuksiin. Helsingistä löytyy merkittävä kokonaisuus (18 rakennusta) Aallon arkkitehtuuria tuotannon eri kausilta – *Riihitien ateljeekodista* (valm. 1936) *Aallon arkkitehtitoimistoon* (valm. 1955), *ravintola Savoy'n* (valm. 1937) sisustuksesta sodanjälkeisen ajan julkisiin ja liikerakennuksiin 1950-luvulla ja edelleen toteutumattomaan *Töölönlahden arkkitehtuurisuunnitelmaan*. Tällä hetkellä Helsingin Aalto-kohteista rakennussuojelulailla suojeltuja rakennuksia on 15 kpl, asemakaavalla suojeltuja kohteita 12 kpl ja vailla kaavasuojelua on 2 kpl (*Kela:n toimitalo ja Enson Country Club*).

Kaupunginmuseon näkökulmasta toimiviksi käytänteiksi rakennussuojelutyössä on todettu rakennushistoriaselvitysten ottaminen osaksi suojelutavoitteiden määrittelyä ja suunnittelun ohjausta. Tiivis yhteistyö Alvar Aalto -säätiön kanssa rakennusten korjaus- ja muutostöissä on järkevää. Jotta rakennushistoriaselvityksiä voidaan kehittää edelleen, on viranomaisyhteistyö kiinteistönhallinnon, kaupunkisuunnittelun ja lupaviranomaisten kesken (sisätilojen suojele, käytettävyysselvitykset) tärkeää.

Kaavoitusarkkitehti Pia Krogius toi terveiset Oulusta, jossa valmistellaan liittymistä Alvar Aalto -kaupunkiverkostoon. Oulun Aalto-kohteita ovat *Toppilan Sulfaattiselluloosatehdas* (toiminnassa 1930-85), *Typpi Oy:n lannoitetehdas* (toiminnassa 1951-53) laboratorio- ja asuinrakennuksineen sekä *Koskikeskuksen asemakaava* 1940-luvulta. Paikallisesta näkökulmasta alueen teollisuusrakennukset mielletään helposti insinöörien suunnittelutyön tuloksiksi sen sijaan, että ne nähtäisiin Alvar Aallon arkkitehtuurina. Rakennusperintötyötä edistämään Ouluun on perustettu kaupungin sisäinen rakennussuojelutyöryhmä, johon kuuluu jäseniä kaavoituksesta, katu- ja viherpalveluista sekä kaupunginmuseosta. Työryhmän tavoitteena on saada kulttuuriympäristö kukoistamaan sekä tuottaa tietoa (mm. kulttuuriympäristöohjelman ja arkkitehtuuriohjelman puitteissa). Kaupungissa valmistellaan myös hakemusta vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi sekä maailmanperintöesitystä, jonka keskeinen sisältö on Oulujoen vesistön moderni voimalaitosarkkitehtuuri ja Koskikeskuksen asemakaava.

Arkkitehti Juulia Mikkola arkitehtitoimisto Livady Oy:stä kertoi valmisteilla olevista painovoimaisen ilmanvaihdon ohjaushankkeista, johon kuuluvat SKR:n ja Ympäristöministeriön yhteinen ohjehanke sekä Museoviraston korjaus- ja RT-kortit. Työtä tekevään, laajaan ohjausryhmään kuuluu edustajia mm. Ympäristöministeriöstä, Museovirastosta, Rakennustarkastusyhdistyksestä sekä Helsingin, Espoon ja

ALVAR AALTO

Vantaan rakennusvavonnasta, Senaatti-kiinteistöiltä ja Alvar Aalto -säätiöstä. Määräyksissä kiinnitetään huomiota terveellisyyteen ja turvallisuuteen, rakennuksen ominaispiirteitä unohtamatta. Rakennussuojelulain piirissä olevien rakennusten kohdalla suojelutoimista ei saa tinkiä.

Perinteisesti asuinrakennusten ilmanvaihdon suunnittelussa on suosittu 1920-luvulle saakka huonekohtaista ilmanvaihtoa. Tämän jälkeen modernismin tehokkuustavoitteet ovat ulottuneet ilmanvaihdon suunnitteluun rakennuskohtaisina ratkaisuin. Ilmanvaihdon kysymyksiä joudutaan punnitsemaan kohteissa mm. energiakorjausten kohdalla. Yksi hankalimmin tulkittavista aiheista ovat rakennuksen käyttötarkoituksen muutokset. Rajojen ylittymisen tai alittumisen jälkeen ryhdytään tutkimaan asumisterveyskysymyksiä. Painovoimaisen ilmanvaihdon ohjaushankkeet pyritään saamaan ensin kuntoon uudisrakentamisen osalta, jonka jälkeen työryhmä ryhtyy käsittelemään korjausrakentamisen kysymyksiä.

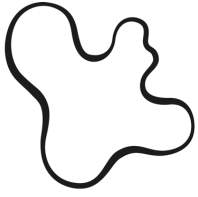
Tavoitteena ammatillisen yhteistyön tiivistäminen Alvar Aalto -kaupunkiverkoston kesken

Puheenvuorojen jälkeinen hetki oli omistettu keskustelulle, jota ohjasi **Alvar Aalto -säätiön arkkitehti Jonas Malmberg**. Keskustelua käytiin mm. Aalto-kohteiden korjauksista, joiden joukossa kuultiin esimerkkejä sekä erinomaisen hyvin onnistuneista toteutuksista kuin myös rakennusperinnön näkökulmasta epäonnistuneista ratkaisuista.

Rakennusmateriaalien vaihtaminen täysin toisiksi todettiin muuttavan kohteen ulkoasun lisäksi myös niiden rakennusteknistä ”läpäisevyyttä ” ja rakenteiden väärin korjaamisen puolestaan johtavan mm. rakennuksen kastepisteen aiheuttamiin ongelmiin. Erityisesti muutostöitä sisältävien kohteiden korjauksessa olisi järkevää sitouttaa hankkeeseen riittävä määrä asiantuntijoita ja konsultoida mm. rakennusfysiikan asiantuntijoita. Ulkoisen tarkastuksen toteuttaminen yhteistyössä asiantuntevan yhteistyökumppanin kanssa nähtiin myös ensiarvoisen tärkeänä.

Lisäksi todettiin, että mm. korjaus- ja kunnostustoimien osalta lakien ja asetusten tulkinta on toisinaan vaikeaa. Myös rakennushistoriallisten ja -taiteellisten arvojen ymmärtäminen saattaa aiheuttaa hankaluuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain korjaaminen ja muuttaminen on ajan myötä sirpaloittanut lakia, joten koulutusta ja ohjausta sen oikein ymmärrykseen ja tulkintaan tarvitaan.

Tilaisuuden lopuksi Alvar Aalto -säätiön arkkitehti Tommi Lindh kiitti osallistujia ja esitti näkemyksensä yhteistyön tiivistämisestä rakennusvalvonnan asiantuntijoiden kesken. Hän toivoi, että säätiön asiantuntemus Aalto-kohteiden korjausten suunnittelun, toteutuksen ja valvonnan osalta voitaisiin nähdä tulevaisuudessa yhä enemmän mahdollisuutena kuin uhkana ja sitä uskallettaisiin hyödyntää aiempaa runsaammin. Antoisa asiantuntijatapaaminen osoitti, että vastaavanlaisia tilaisuuksia tarvitaan jatkossakin viitoittamaan tietä kohti laajenevaa Alvar Aalto -kaupunkiverkoston ammatillista yhteistyötä.

ALVAR AALTO

Muiston kirjasi Mirkka Vidgrén, Alvar Aalto -säätiö.